

RAPPORT VINGELEN NASJONALPARKLANDSBY

Bygdemobilisering og kartlegging

for
livskraftige
lokalsamfunn

Innhold

Bakgrunn for prosjektet	2
Proessen	3
Forarbeid	3
Fase 1: Idémyldremøte	3
Fase 2: Konkretisering av tiltak.....	3
Temamøte 1: Aktivitet i og rundt Bunåva	4
Innspill fra styret i Bunåva	6
Temamøte 2: Bo og leve i Vingelen	6
Temamøte 3: Aktiviteter og opplevelser i Vingelen	8
Markedsføring, profil og kommunikasjon	9
Fase 3: Oppsummering og mulige tiltak	10
Refleksjon	11

BAKGRUNN FOR PROSJEKTET

En nasjonalparklandsby skal:

- ❖ Være en naturlig innfallsport til nasjonalparken
- ❖ Gi informasjon om å ferdes i nasjonalparken
- ❖ Tilby grunnleggende servicefunksjoner
- ❖ Ha en tydelig og gjennomført miljøprofil som gjenspeiles i landsbyens utvikling

Miljødirektoratet

Gjennom Tolga kommune innehar Vingelen status som «nasjonalparklandsby». Statusen henger sammen med Vingelen som innfallsport til aktiviteter i og rundt Forollhogna nasjonalpark, men den er også koblet til Vingelens tradisjonsrike forvaltning av natur- og kulturarv samt gode servicefunksjoner som overnatting og servering. Man kan derfor si at nasjonalparklandsbystatusen avspeiler mye av hva Vingelen er og har i dag, men de nasjonale kravene som ligger til grunn for å være nasjonalparklandsby gir også noe å strekke seg etter.

Ut ifra de inntrykk Rådhuset Vingelen har, både gjennom dette prosjektet og som bedrift lokalisert i Vingelen, er det i dag bred oppslutning i bygda om at statusen som nasjonalparklandsby er positiv og at det ligger mye ubrukt utviklingspotensial koblet til statusen. Likevel er det få eksempler på at statusen aktivt tas i bruk for å promotere bygda og næringslivet, og det finnes også oppfatninger om at ballongen har blåst helt ut av det nasjonale satsningen «nasjonalparklandsbyer»

Da statusen ble tildelt i 2008 ble det gjennomført en stor bygdemobilisering¹, blant annet gjennom bygdemøter og studieringer der bortimot 90 personer deltok. I 2009 ble Norges fem nasjonalparklandsbyer tatt opp i det nasjonale verdiskapingsprogrammet "Naturarven som verdiskaper", noe som i stor grad bidro til finansiering av en rekke tiltak i Vingelen. I perioden 2009 – 2011 var hovedfokus på stedsutvikling og lokale tiltak, mens i 2012 – 2013 lå fokuset på fellestiltak og bred verdiskaping.

Arbeidet ble organisert gjennom en prosjektlederstilling og ei lokal arbeidsgruppe. En av grunnene til at så mye ble gjennomført var det *gode samarbeidet og arbeidsfordelingen mellom kommune, prosjektlederstillingen (lagt til Rådhuset Vingelen), lag og foreninger og ildsjeler.*

Midlene som ble tildelt fra Naturarven som verdiskaper utløste ofte flere midler fra kommunen, Fylkeskommunen, av og til også lokale organisasjoner eller privatpersoner, og veldig mange bygdefolk stilte opp på dugnad for å få gjennomført tiltakene. Det beste eksemplet på dette er Bunåva, der over 50 personer var direkte involvert i planlegging og bygging. Bunåva driftes i dag på frivillig basis og fungerer blant annet som infosenter for Forollhogna, kafé og lokale til sosiale tilstellinger.

Ramme og overordnet målsetting for dette prosjektet har vært Vingelens status som nasjonalparklandsby. I samråd med oppdragsgiver ble det bestemt at vi ikke skulle gå direkte inn på denne statusen, men ha åpen tilnærming og mobilisere i brede lag for å skape rom for at alle i Vingelen skulle kunne føle seg velkommen til å komme med sine idéer og ønsker knyttet til utvikling av lokalsamfunnet, det være seg boligutvikling, renovasjon eller opplevelsesnæring. Dersom man

---

¹En oppsummering av arbeidet finnes i *Stedsutviklingsplan for Vingelen (2009) og Rapport Vingelen Nasjonalparklandsby 2008-2013.*

skal ha grunnlag for å holde liv i en nasjonalparklandsby, så må et levende lokalsamfunn med gode servicetilbud ligge i bunn. Kanskje vil det også kunne blåses ny giv inn i nasjonalparklandsbystatusen.

Rådhuset Vingelens oppdrag har vært å sørge for fasilitering, administrering og prosessledelse. Vår rolle har ikke vært å sette målsettinger *for* bygda, men søkt etter å skape en ramme hvor bygdefolket selv har kunnet komme med ønskelige og realistiske mål for Vingelen som lokalsamfunn og som nasjonalparklandsby.

PROSESSEN

Forarbeid

Landsbyrådet tok ansvar for forfasen med å ta kontakt med privatpersoner, lag og foreninger i bygda for å få flest mulig med inn i prosessen. Dette mobiliseringsarbeidet var avgjørende for at prosessen skulle bli god.

Rådhuset Vingelen holdt et møte med Bygdeungdomslaget (BU) i forkant av det store idémyldremøtet for å sikre deres involvering i prosessen og at deres innspill kom frem.

Fase 1: Idémyldremøte

23. april 2018 ble det invitert til åpent bygdemøte og workshop i Fjellheim. Bygda 2.0 fra Stokkøya ble hyret inn til å fortelle om sitt arbeid på Stokkøya med å skape bolyst, innovasjon og næringsutvikling på bygda. Etter deres presentasjon ble de oppmøtte delt inn i mindre grupper for å jobbe med idéer og komme med innspill rundt temaene:

- Vingelen som nasjonalparklandsby
- Atmosfære og trivsel i Vingelen
- Næringsliv
- Behov og tilbud i Vingelen

Det var ca. 80 oppmøtte på idémyldrekvelden, i all hovedsak vingelsinger.

I tillegg til å inviteres til å formidle egne tanker og idéer, ble de oppmøtte utfordret på å tenke gjennom hvilke faktorer *utenfor* grenda som både kan gi nye muligheter for satsninger i bygda, men som også kan begrense. Med dette, i tillegg til Bygda 2.0s presentasjon, ønsket Rådhuset Vingelen som prosjektleder å invitere de oppmøtte til å se mulighetene og utfordringene Vingelen som bygd og som nasjonalparklandsby har i tiden fremover i et bredere perspektiv - regionalt, nasjonalt og globalt.

Originalt referat etter idémyldremøtet er lagt ved som eget vedlegg (vedlegg 1)

Fase 2: Konkretisering av tiltak

Fra idémyldring til temamøter

Neste fase av prosjektet var å invitere bygdefolket med på å gå i detalj på innspillene etter idémyldringen. Gruppene arbeidsark etter idémyldringen ble samlet inn og tilbakemeldingene sortert av prosjektleder. Resultatet etter idémyldringen ble sortert og ga grunnlag til tre påfølgende temamøter.

1. Aktivitet i og rundt Bunåva (22. mai, 14 oppmøtte)
2. Bo og leve i Vingelen (5. juni, 10 oppmøtte)
3. Aktivitet og opplevelser i Vingelen (12. juni, 3 oppmøtte)

I tilbakemeldingene etter idémyldringen er det svært få konkrete ytringer fra dagens næringsliv i Vingelen. Det ble derfor ikke satt opp noe eget temamøte for næringslivet. Relevante punkter knyttet til næring ble eller «bakt inn» i de tre temamøtene som da ble satt opp.

Ytrede behov fra næringslivet i bygda i *denne* prosessen er sånn sett mer knyttet til å opprettholde ei levende bygd hvor folk kommer innom og benytter seg av deres tilbud (slik som innkjøpslaget og Coop Marked «bua»). Aktører som Alvdal Skurlag og Rådhuset Vingelen lever av et marked som strekker seg langt utover kommunen og må legge ressursene på dette markedet. Lokalt er engasjementet for disse først og fremst å være sunne bedrifter med trygge arbeidsplasser for innbyggere i bygda. Når det er sagt, så kan mangelen på respons fra næringslivet komme av at de ikke har ytret seg i denne prosessen, heller enn at de ikke har ønsker for næringstiltak.

Alle temamøter ble avholdt på Bunåva. På grunn av tidspunktet på året møtene måtte holdes på (vårnø og skole-/barnehageavslutninger m.m.), så var ikke oppmøtet det aller største, og vi fikk tilbakemeldinger fra flere om at de gjerne kunne tenke seg delta, men hadde ikke anledning på grunn av en travel vår. Rådhuset Vingelens oppfatning er likevel at det ble høy kvalitet og gode diskusjoner på temamøtene blant de som fant anledning til å delta.

«Plakattavla i Vingelen» på Facebook, plakater og Tolga kommunes hjemmesider ble brukt som informasjonskanaler om temamøtene. Vi oppfordret også til at dersom man ikke selv kunne komme på møtene, kunne man komme med innspill i kommentarfeltene på Facebook. Kun én kommentar kom inn gjennom denne kanalen. Erfaringen er at det var gjennom møteaktivitet og dialog i mindre grupper med en uformell ramme at idéene kom frem og ble diskutert.

Temamøte 1: Aktivitet i og rundt Bunåva

Da det var mye fokus på Bunåva og Bunåvas ulike funksjoner under idémyldremøtet ble det satt opp et eget temamøte om bygget hvor Bunåva og «Bua» holder til. Bygget som utgjør sentrum i Vingelen og som fungerer som turistinformasjon og som viktig møteplass og samfunnsarena. Punkter satt opp til temamøtet var:

- Aktiviteter og tilbud på Bunåva
- Aktivitet i resten av bygget
- Bunåva som sentralt punkt i Vingelen som Nasjonalparklandsby

Originalt referat er lagt ved som eget vedlegg (vedlegg 2).

Referat fra temamøtet «Aktivitet i og rundt Bunåva»

Nye forslag:

- Estetiske sorteringsdunker i sentrum (a la Rørosprodukter), på butikken, hele kommunen.
- Miljøfyrtårnsertifisering av hele bygget
- Torvtak på hele bygget
- Ny informasjonstavle på veggen utenfor «Bua»

Utvikling/forbedring av det eksisterende:

Temamøtet avspeiler at det er stor oppslutning om Bunåva. Lokalt anses Bunåva i stor grad som en møtearena og et samfunnshus. Dette var også idéen under planleggingen av bygget, så det er all grunn til å si at man har oppnådd dette målet. Det er også rundt denne funksjonen at det kom inn flest innspill under temamøtet:

- Bunåva boksamling ønsker å utvikle tilbudet for barn og ungdom. Forslag på at hemsan kan utvikles som et lavterskel «hengested»/en fritidsklubb for ungdom.
- Bunåva som «litteraturhus» ble trukket frem og det gode samarbeidet Bunåva har hatt med Tynset bokhandel. I tilknytning til dette ble Bunåva også foreslått som sted for leksehjelp og studieplass.
- Bunåva som «kulturhus». Man har hatt positive erfaringer med kulturtilbud slik som «operapub». På grunn av lave kostnader, så har Bunåva hatt god inntekt på slike kvelder.

Bunåvas sentrale funksjon er å være informasjonssenter for Forollhogna og nav i Vingelen som Nasjonalparklandsby. Tilbakemeldingene etter temamøtet samt prosjektleders samtaler med Hege Hovd gir tilsammen gode og detaljerte erfaringer å bygge på:

- Bunåva som lokale for kurs og formidling. Positive erfaringer og gode oppmøtetall på ulike «høste»-kurs. Igjen har lave kostnader, med delvis gratis kursholdere gjort dette til en positiv inntekt til Bunåva.
- Matkammerset som selger og formidler regionens lokalmattilbud fungerer godt på sommerstid. Gir en kjøpsopplevelse for turister.
- Informasjonssøylene fungerer mindre godt og brukes i liten grad av turistene og de besøkende på grunn av manglende oppdatering og oppfølging. Denne gruppen bruker Bunåva for informasjon om turer.
- Det må komme på plass en klar ansvarsfordeling og en god strategi for Bunåva som informasjonssenter og for hvordan søylene skal brukes og oppdateres.
- During fra kjøleskap og kjøledisker går utover stemningen for kafégjestene. Ønske om å gjøre tiltak her samt gjøre noen enkle, effektive tiltak for å bedre atmosfæren for kafégjestene.
- Kommunikasjon av åpningstider på Bunåva – tydeliggjøre dette på Facebook og nettside. Viktig at alle i bygda vet om disse informasjonskanalene og kan henvise til disse når andre utenfra spør.
- Bunåva har bygget opp et godt omdømme på høy kvalitet på matservering. Dette må bevares.
- Bedre kjennskap til OUTTT-app'en og en fellessamling med aktører tilknyttet reiseliv i Vingelen/kommunen/regionen er et godt tiltak for å kunne gi bedre informasjon til besøkende og turister.

Coop Marked/«Bua»

- Ønsker å fortsette å være en del av kjeden Coop Oppdal.
- Har mye frihet rundt utforming av lokal butikk og kan gjerne lage en «lokalhylle» sentral plassert i butikken.
- Får mye henvendelser fra turister gjennom sommeren, og er også positive til å bli med på en fellessamling for å bli kjent med lokale tilbud.

Innspill fra styret i Bunåva

Ingen fra styret i Bunåva hadde anledning til å møte opp på dette møtet, men temamøtet ble avklart og godkjent av styreleder i Bunåva i forkant av møtet. På grunn av det store fokuset på Bunåva og drift og aktivitet på Bunåva ble det avholdt et ekstra møte med styreleder i Bunåva (14.06) for å få med Bunåva-styrets egne ønsker for utviklingstiltak.

Tilbakemeldingene etter møtet med styreleder:

- Inntektene per i dag baserer seg i hovedsak på
  - Større/mellomstore aktiviteter/arrangementer
  - Tilskudd
  - Sommeråpen kafé
- Man har flere alternativer for aktivitet basert på frivillighet. Dette er svært positivt for å sikre aktivitet gjennom året og ikke minst lokal oppslutning, men utviklings- og inntekspotensialet i denne frivillig baserte aktiviteten er liten.
- Den kommersielle satsningen man ønsker, er rundt matservering/catering og nyansatt kokk Vilde Westberg, eventuelt også rundt enkelte større arrangementer gjennom året.
- Det Bunåva-styret ønsker er derfor støtte til å etablere en forretningsmodell og en strategi som skal sikre inntjening i årene fremover.

Rådhuset Vingelen støtter Bunåva-styret sitt ønske om utvikling av forretningsmodell. I etableringen av en kommersiell strategi, anbefaler Rådhuset Vingelen at man bygger en forretningsmodell som tar høyde for at mye av aktivitet og drift av Bunåva skjer på dugnad. Erfaringer fra andre steder er at det å bygge langsiktige strategier er krevende i de tilfeller hvor det er mye gjennomtrekk av frivillige.

Temamøte 2: Bo og leve i Vingelen

Tilbakemeldingene etter den felles idémyldringen i Fjellheim viste nok en gang at det er viktig for Vingelen å opprettholde dagens servicetilbud. Det som ble trukket sterkest frem av disse under idémyldringen var skole, barnehage, «Bua», innkjøpslag, samfunnshuset Fjellheim, Bunåva og landbruksverksted. Slike servicetilbud utgjør grunnmuren til et levende grendesamfunn.

Når det kommer til kulturtilbud (kultur i bred forstand) avspeiler tilbakemeldingene både etter idémyldrekvelden og temamøtene et større fokus på *veldrevne arenaer og møteplasser* for aktivitet enn på aktivitetene i seg selv. Hvilke konserter, hvilke kurs og hvilke aktiviteter man fyller disse arenaene med finner man løsninger på deretter. Viktige arenaer som ble nevnt under idémyldringen i Fjellheim som ønskes vedlikeholdt er Bunåva, Morabben, Spinnvill, Skihytta, skytterhuset og Fjellheim.

Som utviklingstiltak ble det løftet frem ulike former for byggeprosjekter:

- Nummer én er utvikling av boligtomter for til- og tilbakeflyttere, da først og fremst unge barnefamilier.
- Utvikling av bedre muligheter for «prøveboing» - altså ulike former for utleieboliger.
- Utvikling knyttet til fritidsboliger og hytter/hyttefelt.
- Deretter kom det også inn flere spennende og kreative innspill som utkikkstårn på Kletten, fuglekikketårn, treetopphytter og ny/alternativ bruk av gamle bygg knyttet til landbruket.

Skilting og trafikksikkerhet samt tiltak knyttet til klima og miljø var også løftet frem i flere tilfeller under idémyldremøtet.

Rådhuset Vingelen tok utgangspunkt i disse innspillene for temamøtet «Bo og leve i Vingelen» med en åpen invitasjon til å bli med å diskutere:

- Hvordan bevare eksisterende tilbud som vi ønsker å ha i bygda fremover?
- Boligbygging (boliger, utleieboliger, fritidsboliger m.m.)
- Inkludering (tilflyttere, kjønnsbalanse i styrer, lag, foreninger m.m.)

Originalt referat er lagt ved som eget vedlegg (vedlegg 3)

Referat etter temamøtet «Bo og leve i Vingelen»

Hovedfokus på møtet var avfallshåndtering, veisikkerhet, tomter for bygging av hytter og boliger.

Ønsker rundt avfallshåndtering:

- Mjølkeramper med sorteringsløsninger fra Fias langs veien/innkjørsel til garder/boliger
- Avfallsløsninger på gardene
- Oppfordring til søppelsortering
- Bevisstgjøring i landbruket

Ønsker rundt veisikkerhet:

- Ønske om å gjøre Fv730 til forkjøringsvei
- Tiltak rundt veisikkerhet i krysset inn mot museet
- Skilt for gangfelt over veien over Bunåva
- Fartsdempende tiltak nedover Fv732 fra Bunåva
- Bedre trafiksikkerhet foran skola og Fjellheim
- Beplantning

Ønsker for boliger og fritidsboliger:

- Mer attraktive tomter
- Få til et godt samarbeid med grunneiere for tomteutvikling
- Utvikling av felter for fritidsboliger
- Flere leiemuligheter samt økning av standard og pris

Hvilke tomter er aktuelle og hvor?

For fritidsboliger og boliger

- Attraktive tomter er lyse, åpne og landlige. Det som nå ligger ute er mørke, lite attraktive tomter.
- En tomt trenger ikke inneholde alt og alle trenger ikke være like store.
- Nærhet til infrastruktur, kloakk og fiber gir lavere kostnader både rundt fritidsboliger og boliger.
- Tomter hvor det hadde vært fint å bygge boliger og fritidsboliger ble markert inn på kart (se vedlegg).
  - I Åsen, mot Eggen, Motrøen, Dalheim.
  - Åsgarasjen
  - Hyttefelt Vottåsen. Feriebolig.
  - Skomakeråskletten

For utleie/midlertidige

- Forslag: prøvebo-prosjekt
  - Flyttbart minihus som står på flere ulike plasser gjennom året for prøveboing
    - Flytter med årstidene
    - Flytter etter utsikt
    - Hensyn: kloakk og vann
  - «Pods» - svært enkle «utkikkshytter» for å overnatte i noen netter

Utvikling i sentrum

- Bygge på en etasje til over Bua
  - Noen må tenne på ideen og tørre å satse på det.
  - Det må reguleres for det.
  - Må inn i kommuneplan.

Diskusjon under temamøtet:

Kan man få til et prosjekt i samarbeid med Alvdal Skurlag om profileringsbygg som også kan fungere som prøvebolig?

En av møtedeltakerne er utdannet arkitekt og kom med denne tilbakemeldingen:

«Når det gjelder muligheter for å gjennomføre de litt mer ekstraordinære byggeprosjektene gjennom en arkitektkonkurranse, så er det mer aktuelt rundt «pods»/flyttbare minihus enn faste tomer. Hvis man ønsker å kjøre en arkitektkonkurranse, så er det mest aktuelt rundt rasteplasser/punkter i turstier. Da kan det være aktuelt å gjøre noe i kobling til reinsjakt, natur o.l. for å gi det flere lag. Aktuelt for studentmiljøer, men det bør da være god sannsynlighet for at det blir bygget.»

Temamøte 3: Aktiviteter og opplevelser i Vingelen

En nasjonalparklandsby skal kunne tilby det beste vertskap for tilrettelagte opplevelser av natur- og kulturarv. Tilbakemeldingene etter møteaktiviteten i denne prosessen avspeiler at det er generelt god stemning for å utvikle og tilrettelegge for opplevelser i Vingelen i tilknytning natur og kultur. Mange i Vingelen har også lang erfaring med å drive formidling og guiding, enten det er bygdevandring, museumsbesøk eller guiding i forbindelse med jakt og fiske. Bortsett fra jakt- og fiske, så er aktiviteten rundt natur- og kulturopplevelser liten i skala med tanke på økonomi og besøkstall per aktivitet.

Det Vingelen i aller høyeste grad setter som en stor verdi er kulturarven rundt landbruk og setring. Her ser man årlig ulike tilbud av foredrag og opplevelser, enten det er engangshendelser eller årlige tilbud. Under Olsok-uka er det årlig nye programposter i Vingelen, og «seterleir» for barn drevet av ildsjel Kikki Hilmarsen er en stor suksess.

Idémyldremøtet fikk frem nye idéer rundt aktiviteter og opplevelser, men mange har erfaring med at det å være initiativtaker krever både tid og ressurser. Det som går igjen er at man ser for seg idéene som en bi-aktivitet og/eller bi-inntekt, og ikke noe man ser for seg skal kunne føre til noen betydelig inntekt.

Innspillene etter idémyldremøtet sentrerte rundt:

- Aktivt friluftsliv vinter og sommer: sykkelopplevelser, zip-line i Gjeldalen, ski, randonné m.m.

- Bruke koblingen opp mot verdensarv, kulturlandskap og tradisjonsarkitektur i profilering
- Opplevelsespakker (mat, natur, foredrag)
- Gards- og seterturisme

Til det siste temamøtet 12. juni inviterte vi til å bli med å diskutere:

- Aktiviteter og opplevelser knyttet til natur og kultur (opplevelser i fjellet gjennom hele året, zip-line, seteropplevelser, lokalmat, jakt og fiske, kulturhistorie, kulturlandskap m.m.)
- Spentstige byggeprosjekter (treetopphytter, utkikkshytter, fugletitting, bruk av gamle landbruksbygg m.m.)

Audun Jøstensen Lutnæs fra Alvdal var invitert for å bli med å «tenke med oss». Lutnæs har bred erfaring fra Alvdal fra Aukrustsenteret, utvikling av sykkelstier ned Tronfjell og fra Livestockfestivalen. Til møtet var det dessverre svært få som kunne komme, men likevel ble det et godt møte med gode samtaler. Tre engasjerte damer møtte opp og deres innspill var blant annet:

- Utvikling av Escape Room i Vingelen
- Styrke og gi ny inspirasjon til enkeltaktører slik som 4H og Skole- og kirkemuseet
- Utnytte synergier, erfaringer og ettervirkninger av enkeltarrangementer slik som hovedlandsrennet 2017 og kommende 4H-samling
- «Barn og unge» er en svært aktuell publikumsgruppe
- De besøkende for jakt- og fiske er først og fremst interessert i å «forsvinne inn på fjellet» og er ikke nødvendigvis den enkleste gruppen å utvikle aktiviteter/opplevelser for

Deretter gikk diskusjonen inn på:

- Hvordan skape engasjement for dugnad blant de yngre?
- Hvem er fremtidens turister i Vingelen?
- Hvordan vil ny digital innovasjon påvirke natur- og kulturturisme i fremtiden?
- Er det nok «futt» i nasjonalparklandsbystatusen til å at det kan gi positiv profilering for Vingelen? Her er svaret svært todelt.
- Utfordringene er like på Alvdal og i Vingelen – kan man hjelpe hverandre mer enn i dag?

Da det var såpass få møtedeltakere er alle innspill sitert her. Ingen vedlegg.

Markedsføring, profil og kommunikasjon

Gjennomgående har det kommet frem mye innspill rundt profilering av Vingelen og utvikling av informasjons- og markedsføringsmateriale. Det som helt tydelig mangler er tilbakemeldinger på *av hvem og hvordan* dette skal brukes. Innspillene gir likevel et utgangspunkt for en bevisstgjøring rundt markedsføring av Vingelen, enten med eller uten Nasjonalparklandsbystatus. Stikkord som går igjen er:

- «Langsomme» fjell
- Kulturarven
- Stabile vintre
- Lyset/mørket
- De gode historiene (innspilt: gruvehistorie).

Vingelen har allerede et profileringsmateriale som vises blant annet på www.vingelen.no i tillegg til det materialet man har gjennom nasjonalparklandsbystatusen. Gjennom denne prosessen ble dette så godt som aldri trukket frem eller diskutert. Når det kommer til hjemmesiden www.vingelen.no, så har man i dag en enkel løsning som med informasjon som kan stå seg lenge

uten behov for hyppige oppdateringer. Facebook-siden til Vingelen er kanalen for den løpende informasjonen. Linda Merkesdal som sammen med Hege Hovd har hatt driftsansvar for disse digitale kanalene til Vingelen sier at det er denne løsningen som fungerer best i praksis.

Ut ifra prosjektleders forståelse handler innspillene etter idémyldring og temamøter mer om et ønske om en mer «levende» profil. For å få til en slik levende profil og markedsføring av Vingelen har man flere alternativer, men mye handler om at profilen aktivt må tas i bruk, muligens også av flere aktører enn den gjør i dag.

Tolga kommune og fotoklubben i Vingelen har kommet et stykke på vei i planlegging av foto- og videokurs hvor planen er først å kurse fotoklubben, deretter avholde kurs på Bunåva. Video får betydelig mer «klikk» enn bilder – dette er klare erfaringer hos mange, blant annet Destinasjon Røros. Å øke lokal kompetanse på produksjon av bilder og video kan være et godt utviklingstiltak når det kommer til kommunikasjon av Vingelen utad, men da må man også sørge for en god forankring og en god strategi på at materialet faktisk tas i bruk, hvordan det tas i bruk og hvem som har ansvar for redigering.

Når det gjelder bruk av video og bilder til oppdatering av informasjonssøylene på Bunåva, er tilbakemeldingene etter denne prosessen er at man ikke bare må fokusere på enkelttiltak. Vel så viktig er også å få på plass en fungerende administrering av *helle* informasjonssenteret på Bunåva for å sikre langsiktig helhet i drift og oppdateringer.

Den generelle turistinformasjonen (altså ikke selve senteret) er i dag delt mellom Rådhuset Vingelen og Bunåva. Ansvar for hjemmesiden og Facebook ligger hos Rådhuset Vingelen hele året. Sommerstid fungerer Bunåva som informasjonssenter med betjening og matservering. Betjening av turisttelefonen er det stort sett Rådhuset Vingelen som tar seg av, noe avlastet av Bunåva sommerstid. Dette fungerer godt for begge parter og er en praktisk god og kostnadseffektiv løsning.

Fase 3: Oppsummering og mulige tiltak

Av alle innspill som har kommet frem *i denne prosessen* så er det noen som fremstår som mer klar for videreutvikling og konkretisering enn andre:

- Utvikling av tomter for boliger og hyttefelt
  - «Drømmefelt» ble under temamøtet tegnet inn på kart
  - For å få til dette, må man starte med grunneierne.
- Utvikling av utleieboliger
  - «Markedsføringsstunt» med utleiebolig i form av flyttbart minihus eller liknende
  - Øke standarden og pris på det som leies ut
- Trafikksikkerhet
  - Forbedring av farlige kryss
  - Markering av gangfelt over veien over Bunåva
  - Gang- og sykkelsti fra Bunåva mot Sagmoen
- Miljøtiltak
  - Miljøfyrtårnsertifisering av «Bua» og Bunåva
  - Særegen/estetisk løsning på søppelsortering ved innkjørslene. Forslag å lage dette ut av mjølkeramper
  - Forbedring av avfallssorteringsløsninger for gårdbrukere
  - Søppeldunker langs stier og veier – tømmeordning på da også på plass
- Ny etablering av organisering og drift av informasjonssenteret på Bunåva med klargjøring av ansvarsfordeling lokalt og kommunalt
- Forretningsmodell og utvikling av den kommersielle siden ved Bunåva

- Samling av aktører som driver formidling og informasjon overfor turister for å bli kjent med hverandres tilbud. Aktører som bør bli med: Bunåva, Vingelen skole- og kirkemuseum, overnattingsplasser, Dølmotunet, «Bua», Dølmotunet, Caltex Tolga, serveringssteder m.fl.

REFLEKSJON

Inntrykket er at prosessen har vært godt kjent i bygda, men mange har ikke hatt anledning til å møte selv om de kanskje har ønsket. Derfor kan det være idéer og innspill som ikke nødvendigvis har kommet frem eller som har blitt lite nyansert. Dette til tross, har det vært dedikerte og aktive folk som har møtt opp og blitt med i diskusjonen på samtlige av møtene. «Plakattavla i Vingelen» har fungert bra som kanal for arrangementene samt påminnelsene om dem, i tillegg til fysiske plakater hengt opp på plakattavla på «Bua».

Denne generelle kartleggingen har avdekket noen konkrete ønskede tiltak, som støtte til utvikling av forretningsmodell for Bunåva, «mjølkerampesøppelsortering», samt forbedring av trafiksikkerhet i skumle veikryss. Andre innspill har vært viktige, men mindre håndfaste og trenger derfor en annen, grundigere tilnærming for å kartlegge utviklingspotensialet. For eksempel utvikling av aktiviteter og opplevelser. Her er det viktig å ta høyde for at dette i stor grad er noe vingelsingene gjør som tilleggsnæring eller på frivillig basis. Hvor langt strekker da ressursene? Og hva innebærer egentlig utvikling? – større eller bedre? Styrke eksisterende eller utvikling av nytt? En bevisstgjøring av hvem man ønsker som publikum og hvordan aktiviteter og opplevelser skal inngå i regionens turisme bør også vurderes dersom man ønsker å tiltrekke flere/nye besøksgrupper. Den eneste gruppen som konkret har blitt nevnt som potensiell gruppe er barn og unge.

Ut ifra samtalen med Bygdeungdomslaget anbefaler prosjektleder at man i fremtidige utviklingstiltak sikrer at bygdeungdomslaget blir med på arbeidsprosessen uavhengig om det er de som har satt målsettingene eller ei. Som ung i grenda er det å *være med* arbeidet med utviklingstiltak vel så viktig som å være den som setter målene. Denne involveringen skaper opplevelse av tilhørighet og kanskje også inspirasjon til selv å lede an tiltak senere.

Når det gjelder den mer generelle/levende profileringen av Vingelen er det en klar tendens at markedsføringsmateriale og logoer tas i bruk i den grad aktørene selv finner det *nyttig*. Eksempelvis bruker flere næringslivsaktører i Vingelen *begrepet* Vingelen Nasjonalparklandsby i omtale av sin bedrift, for å bruke fordelene ved en slik lokalisering, men ingen bruker noen felles logo eller profil. Ved utvikling rundt profil og markedsføringsmateriale bør det derfor kartlegges hvem som ønsker bruke det, hvordan dette materialet skal brukes og ikke minst hvem som skal administrere det.

Prosjektleder ønsker å understreke at suksess ved tidligere utviklingstiltak kom av et godt samarbeid mellom frivillighet, private og kommunale/offentlige aktører. I Vingelen vet man derfor godt at man kan få gjennomført gode tiltak med prosjektmidler gjennom slike samarbeid, men i dag vet man også at utfordringene kommer den dagen prosjektmidlene tar slutt. Derfor er det viktig å vektlegge langsiktig samarbeid også når det gjelder vedlikehold og drift. Erfaringene fra de tidligere prosessene i Vingelen, og fra andre sentrumsutviklingsprosjekter andre steder, bekrefter dette.